

Ο **Αόρατος του Τροόδου** ή Άρκευθος η δύσοσμη (*Juniperus foetidissima*) ανήκει στην οικογένεια Κυπαρισσίδες (*Cupressaceae*). Το γένος περιλαμβάνει 60 περίπου είδη, με εξάπλωση κυρίως στις εύκρατες περιοχές του βόρειου ημισφαιρίου.

Πολλά είδη αξιοποιούνται στην ποτοποιία, ως καλλωπιστικά καθώς και για την παραγωγή ξυλείας, ρητίνης και αιθέριων ελαίων.

Εκτός από το είδος *Juniperus foetidissima*, στην Κύπρο φύονται άλλα τρία είδη του γένους, το *Juniperus oxycedrus* (Άρκευθος η οξύκεδρος), το *Juniperus phoenicea* (Άρκευθος η φοινικική ή Αόρατος του Ακάμα), και το *Juniperus excelsa* (Άρκευθος η ψηλή ή Αόρατος της Μαδαρής).

Περιγραφή

Μακρόβιο, αειθαλές δέντρο, συνήθως ύψους 3-5 m στην Κύπρο, αλλά κάποτε μέχρι τα 20 m, που ζει μέχρι και 1500 έτη.

Η κόμη του είναι συνήθως στην αρχή κωνική, ενώ αργότερα γίνεται σφαιρική ή ακανόνιστη.

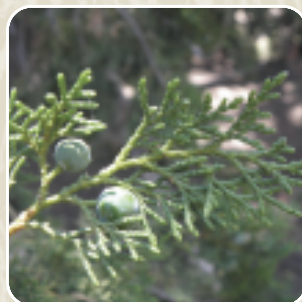
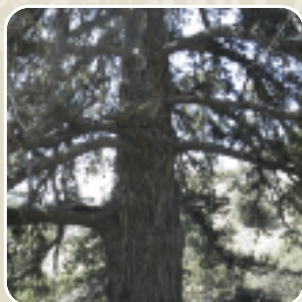
Ο φλοιός είναι τεφρωπός και απολεπίζεται σε λωρίδες ενώ το ξύλο του είναι πολύ σκληρό, συμπαγές, εύοσμο και ανθεκτικό στις προσβολές από έντομα και μύκητες.

Τα άνθη είναι μονογενή, οι αρσενικοί κώνοι μικροί, επάκριοι, κιτρινοκάστανοι, ενώ οι θηλυκοί είναι μασχαλιαίοι με κυανόμαυρο χρώμα. Ανθοφορεί από το Δεκέμβριο μέχρι τον Ιούνιο. Είναι κυρίως δίοικο φυτό, δηλαδή στη φύση υπάρχουν φυτά αρσενικά και θηλυκά, ενώ πιο αραιά παρατηρούνται και μόνοικα άτομα που φέρουν τόσο αρσενικά όσο και θηλυκά άνθη.

Ο καρπός είναι σφαιρική ράγα με ενωμένα καρπόφυλλα, διαμέτρου 7-13 mm κυανόμαυρη, με 1-3 σπέρματα. Ωριμάζει από το Νοέμβριο μέχρι το Φεβρουάριο του δεύτερου χρόνου μετά την άνθηση, οπότε και αποτελεί άριστη τροφή για αρκετά άγρια πτηνά του δάσους.

Τα φύλλα είναι αντίθετα, λεπιοειδή, πολύ μικρά, μήκους 1,5 mm σκοτεινοπράσινα, στα νεαρά φυτά βελονοειδή, όμοια με αυτά του κυπαρισσιού.

Το επίθετο *foetidissima* (δύσοσμος) δόθηκε στο είδος κατά παράδοξο τρόπο γιατί οι νεαροί κλαδίσκοι έχουν χαρακτηριστική έντονη μυρωδιά όταν συνθλιβούν, η οποία όμως κάθε άλλο παρά δύσοσμη είναι.

Εξάπλωση - Ενδιαίτημα

Έχει σχετικά ευρεία γεωγραφική εξάπλωση που εκτείνεται κυρίως στις ορεινές περιοχές των Βαλκανίων, της νοτιοανατολικής Ευρώπης και της βορειοδυτικής Ασίας (Αλβανία, Ελλάδα, Τουρκία, Συρία, Λίβανο, Κύπρο και αλλού).

Στην Κύπρο περιορίζεται στην περιοχή του Τροόδου, όπου απαντά σε περιοχές με υψόμετρο από 1000 μέχρι 1950 m (Πρόδρομος, Κρυός Ποταμός, Χιονίστρα, Αλμυρολίβαδο, Καννούρες και αλλού).

Στη δενδρώδη του μορφή που είναι και η πιο συνήθης, είναι το κύριο συστατικό είδος του τύπου οικοτόπου προτεραιότητας 9563* (Δασικές συστάδες με *Juniperus foetidissima*) που περιλαμβάνεται στο Παράρτημα I της Ευρωπαϊκής Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ) και είναι προστατευόμενος σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Σπανιότερα απαντά σε θαμνώδη μορφή, ιδιαίτερα ως αποτέλεσμα υλοτομιών και άλλων ανθρωπογενών επιδράσεων, οπότε σχηματίζει τον τύπο οικοτόπου 5213 της εν λόγω Οδηγίας.

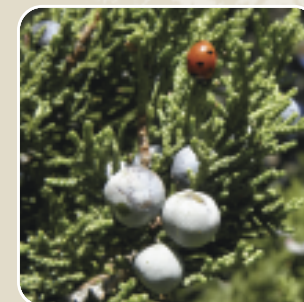
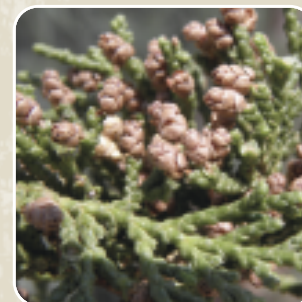
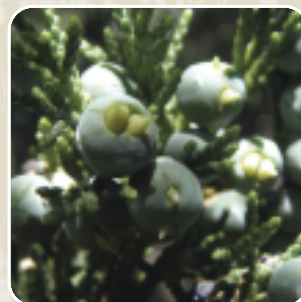
Ιστορικά Στοιχεία

Ο Γεννάδιος και ο Καββάδας θεωρούν ότι το είδος πιθανότατα είναι το *βράθου* του Διοσκουρίδη, προφανώς το βαρύοσμο «*Βράθου το οποίο μερικοί αποκαλούν βόρατο*», όπως αναφέρει ο Διοσκουρίδης.

Το ξύλο του, ένεκα των μηχανικών του ιδιοτήτων και ιδιαίτερα ένεκα της ανθεκτικότητάς του στις προσβολές από έντομα και μύκητες, χρησιμοποιήθηκε ευρέως μέχρι τα μέσα του περασμένου αιώνα για τη στέγαση σπιτιών και άλλων υποστατικών. Στην περιοχή της Μαραθάσας πριν αρκετά χρόνια το χρησιμοποιούσαν στην αλλαντοποίηση (για τον καπνισμό) καθώς και για την κατασκευή εργαλείων για οικιακή και γεωργική χρήση. Φαίνεται ότι στο παρελθόν τα δάση του ήταν πιο εκτεταμένα, αλλά η έκτασή τους μειώθηκε λόγω υπερεκμετάλλευσης για τις πιο πάνω χρήσεις καθώς και από τις πυρκαγιές.

Χρήσεις

Είναι είδος που μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως καλλωπιστικό. Στην αρχιτεκτονική τοπίου αποτελεί φυτό που προσφέρει εύκολες και εντυπωσιακές λύσεις λόγω της ισχυρής του βλάστησης, του πυκνού βαθυπράσινου φυλλώματος και της αντοχής του στην ξηρασία.

Ευδοκιμεί στην υψομετρική ζώνη 1000–1950 m, ίσως και λίγο χαμηλότερα. Οι ζωνηροί βλαστοί που εκπύσσει και το πυκνό φύλλωμά του, το καθιστούν κατάλληλο για χρήση σε πάρκα ή κήπους όπου δημιουργεί επιβλητικές εικόνες και μορφές.

Πολλαπλασιάζεται με σπόρο, με αρκετή δυσκολία και χρειάζεται 2-3 χρόνια για να αποκτήσει διαστάσεις ώστε να μπορεί να μεταφυτευτεί. Διατίθεται στο φυτώριο του Τμήματος Δασών στα Πλατάνια.

Το ξύλο του μπορεί να χρησιμοποιηθεί στην παραδοσιακή οικοδομική και στην επιπλοποιία για έπιπλα και μικρά κομψοτεχνήματα, ενώ λόγω της ανθεκτικότητας, του αρώματος και ιδιαίτερα λόγω των ελκυστικών χρωματισμών του εγκάρδιου ξύλου (έντονο κοκκινωπό χρώμα) είναι άριστο και περιζήτητο για την ξυλογλυπτική. Τέλος είναι πολύ καλό ως καυσόξυλο και ως απωθητικό του σκόρου στο σπίτι.

Προστασία και Διαχείριση

Ο Αόρατος ή Κυπαρίσσι του Τροόδους είναι σχετικά κοινό είδος στις ψηλότερες κορυφές του Δάσους Τροόδους και απολαμβάνει αυστηρό καθεστώς προστασίας και διαχείρισης από το Τμήμα Δασών.

Όπως αναφέρεται και πιο πάνω, αποτελεί το βασικό συστατικό στοιχείο των τύπων οικοτόπου 9563* και 5213 της Οδηγίας των Οικοτόπων (92/43/ΕΟΚ).

Δασικές συστάδες του *Juniperus foetidissima* στον τόπο μας απαντούν συνήθως σε πετρώδεις και απότομες πλαγιές στο Εθνικό Δασικό Πάρκο Τροόδους. Το είδος απαντά και ως μεμονωμένο στον υπόροφο των δασών της Μαύρης πεύκης (*Pinus nigra*).

Σχεδόν στο σύνολό τους οι εκτάσεις που καλύπτει ο οικοτόπος του έχουν συμπεριληφθεί στο δίκτυο «NATURA 2000». Με βάση την πιο πάνω Ευρωπαϊκή Οδηγία, η Κύπρος έχει υποχρέωση να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα διαχειριστικά και άλλα μέτρα για να τον διατηρεί σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης (favorable conservation status).

Στην παρούσα φάση υλοποιείται από το Τμήμα Δασών στα πλαίσια του Προγράμματος LIFE+, που χρηματοδοτείται από την ΕΕ, το έργο JUNIPERCY που στοχεύει στην προστασία και βελτίωση της κατάστασης διατήρησης των αοράτων της Κύπρου με ιδιαίτερη έμφαση σε αυτόν του Τροόδους.

Στον τόπο μας υπάρχουν μερικά αιωνόβια δένδρα Αόρατου του Τροόδους μεγάλων διαστάσεων και ηλικίας, όπως ο Αόρατος στα Λούματα των Αετών με περιφέρεια κορμού 4,45 m και ηλικία πέραν των 500 χρόνων. Στα πιο ψηλά και δυσπρόσιτα σημεία του Εθνικού Δασικού Πάρκου Τροόδους υπάρχουν επίσης ομάδες αιωνόβιων δένδρων μεγάλων διαστάσεων και ηλικίας τα οποία το Τμήμα Δασών συντηρεί και προστατεύει.

* Οικότοπος προτεραιότητας

Γ.Τ.Π. 369/2012–10.000

Εκδόθηκε από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών

Εκτύπωση: Τυπογραφείο Κυπριακής Δημοκρατίας

Τυπώθηκε σε ανακυκλωμένο χαρτί

ΔΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ 2013

Αόρατος του Τροόδους (*Juniperus foetidissima* Wild)

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΩΝ

www.moa.gov.cy/forest